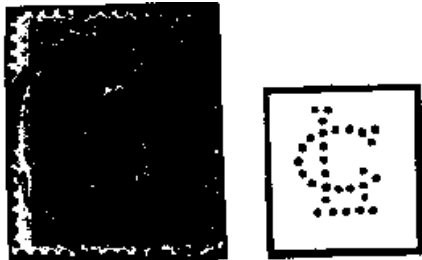

Perfins uit Constantinopel 1919 – 1923

(D. Scheper; uit: Perfinpost nr. 51, november 1999)

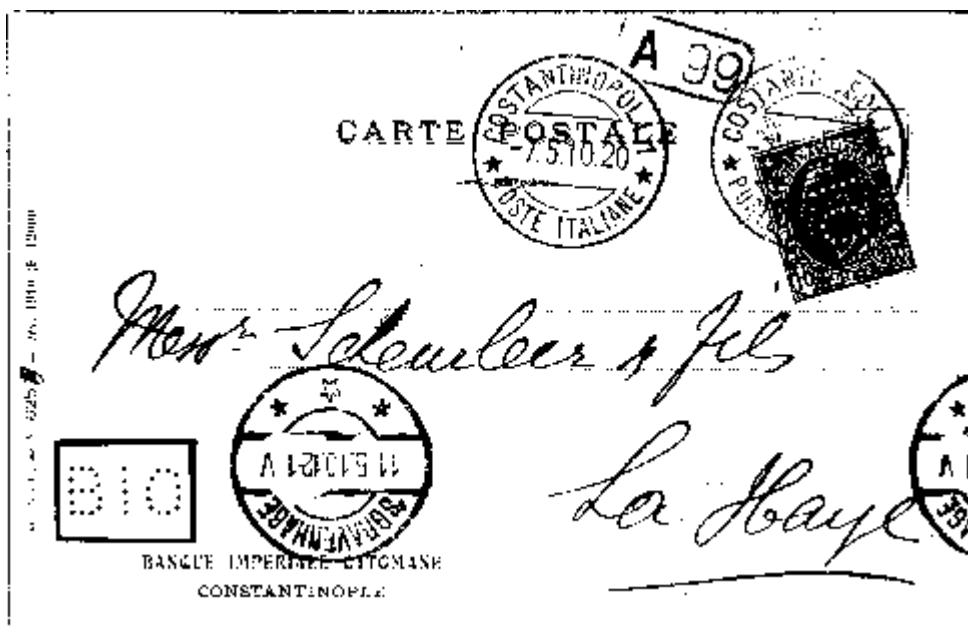
Op de PCN-bijeenkomst in Amersfoort op 18 september jl. toonde de heer Van der Hoorn mij een bijzondere vondst. In een partijtje Italiaanse perfins had hij de hieronder afgebeelde zegel gevonden.

afbeelding 1 : Perfin van Credit Lyonnais in Constantinopel

Het betreft een gewone Italiaanse frankeerzegel maar de firmaperforatie is van een (Franse) bank in Constantinopel.

De zegels voor gebruik door de Italiaanse postkantoren in de (Turkse) Levant hebben als opdruk meestal een waarde in Turkse munt (para of piaster) en soms de toevoeging Costantinopoli. Zie de postkaart van de Keizerlijke Ottomaanse Bank op afbeelding 2.

afbeelding 2. Zegel met opdruk in Turkse munt en perfin BIO van de Banque Imperiale Ottomane in Constantinopel.

Bij de zegel op afbeelding 1 ontbreekt een opdruk in Turkse munt.

Toch is het niet dit feit dat de vondst zo bijzonder maakt. Levantperfins zonder opdruk zijn weliswaar schaars maar niet zeldzaam.

Het bijzondere aan deze zegel is het poststempel.

Gebruikelijk is een stempel met de tekst *COSTANTINOPOLI – POSTE ITALIANE*, waarbij de plaatsnaam meestal in het bovenste segment van het stempel staat. De plaatsnaam in het stempel wordt soms gevolgd door de naam van één van de wijken van Constantinopel: *Galata, Pera of Stamboul*.

Bij de afgebeelde zegel luidt het bovenste deel van het poststempel echter *POS ARE* en in het onderste deel staat het cijfer '15'. De datum in het stempel is 17 december 1920.

Dit poststempel herinnert aan een bijzondere periode in de bewogen geschiedenis van Constantinopel: de militaire bezetting door de Engelse, Franse en Italiaanse troepen gedurende enkele jaren na de eerste wereldoorlog.

Geallieerde bezetting van Constantinopel

De wapenstilstand tussen de Geallieerden en Turkije werd getekend op 30 oktober 1918 aan boord van 'H.M.S. *Agamemnon*' ter hoogte van het eiland Lemnos.

Twee weken later, op 12 november 1918, arriveerde een compagnie van Britse, Franse en Italiaanse mariniers voor de bezetting van Constantinopel. De Italiaanse troepen werden gehuisvest in een oud Venetiaans paleis waarin tot die tijd de Oostenrijks-Hongaarse ambassade was gevestigd.

Op 6 februari 1919 volgden de hoofdtroepen. Voor Italië was dit het 3e bataljon van het 62e Infanterie regiment.

Opening Italiaans militair postkantoor

Voor het postverkeer van de Italiaanse troepen werd op 13 februari 1919 een militair postkantoor geopend in de wijk Galata, dichtbij de Galatabrug over de *Golden Horn*, een zijarm van de Bosporus. Dit kantoor gebruikte het militaire poststempel *POSTA MILITARE 15*.

Dit militaire (veldpost)stempel was al eerder gebruikt tijdens de eerste wereldoorlog. Tussen 1 augustus 1917 en december 1917 door de 34e Infanterie Divisie en tussen 1 februari 1918 en 28 december 1918 door de 1^e Cavallerie divisie.

Hoewel het militaire postkantoor oorspronkelijk was bedoeld om het postverkeer voor de Italiaanse troepen te verzorgen, werd het al snel duidelijk dat het postkantoor dezelfde diensten verzorgde voor Italiaanse burgers in Constantinopel.

Het militaire personeel was graag bereid om mee te werken bij het verwerken van het snel groeiende postverkeer als gevolg van de toenemende Italiaanse handelsactiviteiten na beëindiging van de eerste wereldoorlog.

Tussen februari 1919 en juli 1921 heeft dit Italiaanse militaire postkantoor het poststempel *POSTE MILITARE 15* gebruikt. Van dit stempel zijn drie typen bekend die overigens slechts weinig van elkaar verschillen.

afbeelding 3. Nog een vondst van de heer Van der Hoorn. Weer een Levantperfin (18-4-21) zonder opdruk in Turkse munt. De perfin B.C.I is van de Banca Commerciale Italiana in Constantinopel.

Het militaire kantoor gebruikte alleen gewone Italiaanse postzegels, dus zonder opdruk! Wie deze zegels kocht, moest daarvoor met Italiaans geld betalen. Bovendien was het Italiaanse posttarief van toepassing. Daarbij was voor post naar Italië en voor post naar andere landen hetzelfde (lage) tarief van toepassing!

Van militair naar civiel Italiaans postkantoor

Het langdurige militaire karakter van het postkantoor doet de vraag rijzen waarom de demilitarisering zo langzaam ging. Vermoedelijk ligt de oorzaak in het feit dat het Vredesverdrag van Sevres van 10 augustus 1920 nooit is geratificeerd.

Dit verdrag eindigde weliswaar in theorie de staat van oorlog tussen Italië en Turkije maar Turkije zat met meerdere complicaties.

Zo was Turkije niet alleen ontevreden over de voorwaarden van het verdrag, maar werd de Sultan ook in beslag genomen door activiteiten van Kemal Atatürk en door de oorlog met Griekenland over het bezit van de (Turkse) havenplaats Smyrna.

Niettemin verloor de aanwezigheid van de Italiaanse troepen in Constantinopel geleidelijk het karakter van bezettende macht.

Om politieke redenen besloot Italië om het militaire karakter van het kantoor te verminderen en de nadruk te leggen op de civiele activiteiten van het postkantoor.

Op 1 juli 1921 kreeg het postkantoor officieel een civiele status. Dit was echter alleen een verandering van status en niet meer dan dat. In hetzelfde kantoor aan de Galatabrug opereerde het postkantoor ononderbroken tot de sluiting van de Levantkantoren op 25 september 1923.

Problemen met Levantzegels met opdruk

Hoewel een posttarief in Turkse munt werd ingevoerd, bleef het gebruik van gewone Italiaanse zegels zonder opdruk doorgaan tot ver in 1922. Het feit, dat de Italiaanse zegels in november 1921 in Constantinopel werden voorzien van een opdruk in para en piaster veranderde hieraan weinig.

Eén van de redenen daarvoor was de onwilligheid van de postadministraties van sommige landen om zegels met opdruk in Turkse munt als postaal geldig te accepteren.

Veel brieven met deze zegels werden ofwel geweigerd dan wel als ongefrankeerd behandeld en daarom met (straf)port beboet.

Deze gang van zaken veroorzaakte nog meer problemen toen in januari 1922 Italiaanse Levantzegels verschenen die in Turijn van een opdruk in Turkse munt waren voorzien.

In het voorjaar van 1922 was dit probleem zo ernstig dat het postkantoor in Constantinopel een speciaal handstempel in gebruik nam voor elke brief die met zegels met opdruk was gefrankeerd. Dit stempel (in rode inkt) was in de Franse taal gesteld en luidde:

"Italiaans postkantoor in Constantinopel / frankering in piasters toegestaan door / het Internationale Bureau in Bern / geen (straf)port in rekening brengen!"

Ondanks deze problemen werd het frankeren met Levantzegels met opdruk gebruikelijk na februari 1922 en komen gewone Italiaanse zegels zonder opdruk na die datum steeds minder voor.

Poststempels van het civiele Italiaanse postkantoor

Zoals reeds vermeld, kreeg het Italiaanse postkantoor op 1 juli 1921 een civiele status. Het poststempel "*POSTE MILITARE 15*" werd vervangen door het vóór 1914 gebruikte stempel "*COSTANTINOPOLI (STAMBOUL) / POSTE ITALIANE*" waarvan het deel "*(STAMBOUL)*" was verwijderd.

Vanaf september 1921 is ook het gebruik van een ander vooroorlogs stempel bekend: "*COSTANTINOPOLI I / POSTE ITALIANE*" (zonder het cijfer I). Ook werd in september 1921 een geheel nieuw poststempel in gebruik genomen. Dit is het stempel "*POSTE ITALIANE / COSTANTINOPOLI*".

Opening van het Engelse militaire postkantoor

De Engelse troepen arriveren in december 1918 in Constantinopel. Vanaf dat moment is een militair postkantoor actief met het dubbelringstempel "*FIELD POST OFFICE / H.12*".

In het begin wordt alleen de militaire post verzorgd maar al snel - op 4 februari 1919 - wordt ook post van burgers in behandeling genomen. Terwijl de militairen free postage genieten, moeten de burgers het UPU-tarief voor buitenlandse post betalen.

Het ontbreken van postzegels op de militaire post is één van de verschillen met de post van gewone burgers. Een ander verschil is het feit dat op militaire post het stempel "O.A.S." (On Active Service) voorkomt.

Naast het reeds genoemde *Fieldpost*-stempel zijn op het Engelse militaire postkantoor nog twee andere stempels gebruikt.

Van maart 1919 tot juli 1919 was dit het stempel "*ARMY POST OFFICE / Y*" en vanaf juli 1919 luidde de tekst "*BRITISH.A.P.O / CONSTANTINOPLE*": Dit zijn allemaal dubbelringstempels.

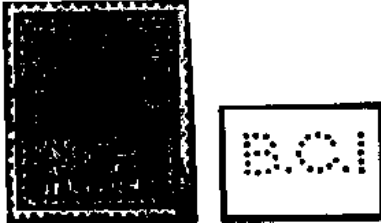
In november 1920 werd het militaire postkantoor gesloten.

Opening Engels postkantoor voor post van burgers

Voor de post van burgers wordt op 21 juli 1920 een apart Engels postkantoor geopend. Ook hier is het UPU-tarief voor buitenlandse post van toepassing, zowel voor post naar Engeland als naar andere landen.

Door dit postkantoor zijn twee verschillende poststempels gebruikt.

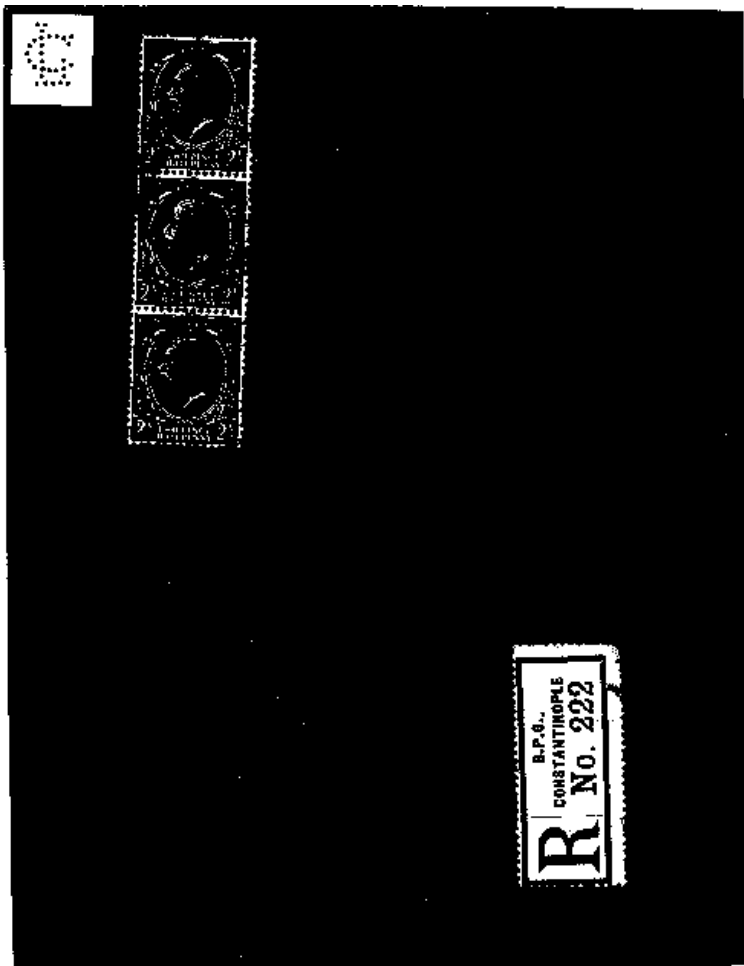
Van juli 1920 tot september 1920 was dit een éénringstempel met de tekst "BRITISH POST OFFICE / CONSTANTINOPLE". Van oktober 1920 tot september 1923 gebruikte men een dubbelringstempel met dezelfde tekst.

afbeelding 5. Voorbeeld van een Engelse Levantperfin met opdruk en met het dubbelringstempel van het Engelse civiele postkantoor.

De Engelse "Levantzegels" tussen 1918 en 1923

In eerste instantie werden gewone Engelse postzegels uit het moederland gebruikt. Deze zijn dus alleen aan het stempel (of aan de perfin) te herkennen als "Levantzegel". Zie afbeelding 4.

afbeelding 4. Brief van 30-4-1921. Engelse Levantperfins zonder opdruk.

De zegels kunnen zowel een militair poststempel dragen als een stempel van het civiele postkantoor dat vanaf juli 1920 het postverkeer voor burgers verzorgde.

In augustus 1921 verschijnen de bekende Engelse Levantzegels met een opdruk in Turkse munt in para of piaster. Overigens komen ook gemengde frankeringen voor.

Opening van Franse militaire postkantoren

In 1918 en 1919 vestigden Franse troepen drie militaire postkantoren in Constantinopel. Dit waren militairen van het *Corps d'Occupation de Constantinople* (C.O.C.).

De brieven van de Franse militaire postkantoren zijn herkenbaar aan het poststempel "TRÉSOR et POSTES", gevolgd door het nummer 506, 5068 of 506C. Het stempel met nummer 506 was van het postkantoor in de wijk Galata, 5068 van het kantoor in Stamboul en 506C van het Franse postkantoor in de wijk Pera.

Het (veld)poststempel 506 was al eerder gebruikt bij de Franse bezetting van Saloniki.

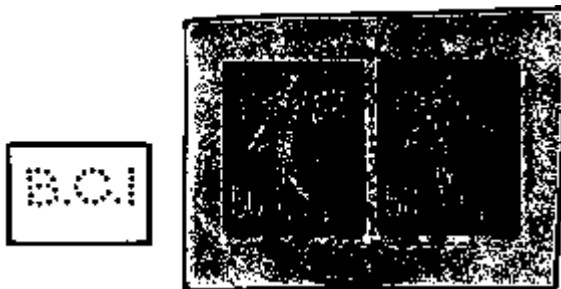
afbeelding 6. Militair poststempel "Trésor et postes" op een Franse Levantzegel met de perfin 'CL' van Credit Lyonnais in Constantinopel.

De term *Trésor et postes* (letterlijk vertaald: schatkist en post) is feitelijk een letterlijke weergave van twee belangrijke activiteiten van dit Franse legeronderdeel: het verzorgen van de militaire post en het betalen van soldij c.q. het beheren van de kas.

Het stempel "TRÉSOR et POSTES" is evenals het Italiaanse "POSTE MILITARE" en het Engelse "ARMY POST" een verklaring voor het ontbreken van postzegels op militaire post. In Constantinopel is het Franse stempel echter ook gebruikt op gefrankeerde post die door burgers aan de Franse kantoren werd aangeboden.

Ook in Smyrna was na de eerste wereldoorlog een Frans postkantoor gevestigd. Dit kantoor gebruikte het stempel "TRÉSOR et POSTES" met het nummer 528.

In augustus 1922 werden de Franse militaire postkantoren gesloten.

afbeelding 7. Militair poststempel "Trésor et postes" d.d. 12 augustus 1921. De perfin is van de Italiaanse Handelsbank in Constantinopel.

De Franse "Levantzegels" tussen 1918 en 1923

Ook in de Franse kantoren werden geruime tijd gewone Franse zegels gebruikt. Voor post van burgers naar Frankrijk of naar andere landen was - net als in de Engelse (militaire) kantoren - het UPU-buitenlandtarief van toepassing.

Pas in augustus 1921 verschijnen de speciale Franse Levantzegels met een opdruk in Turkse munt in para of piaster.

Sedert die datum opereerde in de wijk Galata een civiel Frans postkantoor met het poststempel "CONSTANTINOPE GALATA / POSTE FRANCse". Ook dit kantoor werd op 25 september 1923 definitief gesloten.

Bronnen:

Artikelen, Kopieën en aantekeningen uit:

- Kennedy & Crabb: The Postal history of the British Army in World War I;
- Deloste: Histoire Postale et Militaire de la guerre de 1914-1918;
- Journals 1985-1988 of the Italy & Colonies Study Circle;
- Journals of the Oriental Philatelic Association (OPAL), London.